

# प्रभुतरुण

वर्ष ४७

अंक ७

मुंबई

जानेवारी २०१४

पाने ६

किंमत रु. १

(स्थापना : तारीख २५ ऑगस्ट १९२३)

तत्वाचा बंदा जीव । मूर्तीला कोण विचारी?

www.prabhutarun.org

संपादिका: सुहासिनी कीर्तिकर

कार्यकारी संपादक मंडळ : मिनाक्षी जयकर, मयुरा नायक, संजना कोठारे, वैजयंती कीर्तिकर

संपादकीय

सुहास्य तुझे...

—सुहासिनी कीर्तिकर

वाचकहो,  
१६ जानेवारी, २०१४. प्रभुतरुणाचा या नवीन वर्षाचा हा पहिला अंक. नवीन वर्षाचे स्वागत करणारा. नवीन सदरे घेऊन येणारा. तुमचा वाढता प्रतिसाद आणि वाढते प्रेम मिळविणारा. अवतीभवती मनावर चरे ओढणाऱ्या अनेकानेक घटना घडत असताना प्रभुतरुण तुम्हाला सकारात्मक जगण्याचे बळ देत आला आहे. ज्ञातीघटनांची नोंद यात असतेच. ज्ञाती संस्थांचेही विविध उपक्रम प्रभुतरुणाने नव्याने तुमच्यापर्यंत पोहोचवले आहेत. 'प्रकाशातील परभू'चा गौरव केला आहे. त्यांच्या ज्ञातीबाहेरील कार्याला शाबासकीची मनापासून थाप दिली आहे. मुख्य म्हणजे वाचकांशी सर्व पातळीवर प्रामाणिक आणि मुक्त संवाद साधला आहे. ज्ञाती इतिहासाचे वर्तमान आणि भविष्यकालीन पाऊल, पावलांचे ठसे पाहायचे असतील तर प्रभुतरुणाचे मोल दस्ताऐवजासारखेच आहे. म्हणूनच कुठे, कधी तपशीलात फरक पडला तर; लगेचच पुढील अंकी त्या चुकीची दुरुस्तीही प्रभुतरुण मोकळेपणाने करते. ज्ञातीपत्र असेच प्रांजळ असायला हवे. साहित्यिक-दर्जेदार, मुक्त वृत्तीचे, आकस न ठेवणारे असेही हवेच. प्रभुतरुणाने ही विशेषता सुसंस्कृतपणे जपली आहे. वाचकांचे ज्ञान-मनोरंजन-संस्कृती अशा पातळीवर उदात्त देणे फेडण्याचा त्याचा प्रामाणिक आणि यशस्वी प्रयत्न आहे. या प्रयत्नांना सवे घेऊन आता २०१४ साल उजाडले. प्रभुतरुणाला आपला प्रतिसाद असाच या नूतन वर्षाही लाभणार आहेच. उगाच लाभो; असे कशाला म्हणा? कारण आपली ज्ञाती सगळेच सकारात्मक स्वीकारणारी आहे. हसतखेळत जगणारी आहे.

हसतखेळत जगणेच फार महत्त्वाचे.

'सांगा कस जगायचं?

कण्हत कण्हत-

की हसत हसत?'

असे कवी पाडगावकर म्हणतात ते उगाच नव्हे! (त्यांच्या ओळी हेतुतः उलटसुलट क्रमाने येथे आल्या आहेत.) दूरदर्शनवरील 'एका लग्नाची तिसरी गोष्ट' पाहता तुम्ही? त्यात इंजेक्शन घेतेवेळी घाबरणारी ईशा भीती, वेदना विसरण्यासाठी खुळ्यासारखी आपली हसतच सुटते. अनावर अशी. खरंच आहे ना; की जाणीवपूर्वक हसताना व्यक्तीच्या मानसिक चितेचा निचरा होतो. दुःख आपोआप बाहेर पडून ताणमुक्त मनाला शांतीचा अनुभव येतो. अहो, गंभीर चेहरा ठेवण्यासाठी स्नायूंचे खूप ताण पडतो हो! पण हसण्यासाठी नुसते जिवणीफाकून सहज, निरागस हसणे! किती सुंदर, दुसऱ्याला हसवणारे, आनंद देणारे. नाहीतर तेच रडायला लागले तर पूर्ण चेहऱ्यावर ताण येतो. चेहऱ्यावर नव्हे; पूर्ण शरीरावर. सर्व जगाचे शांतीदूत असणारे गांधीजी देशाच्या स्वातंत्र्याचे ताण सोसूनही किती छानःः उबदार हसत. त्या हसण्याने समोरच्यालाही चिंतामुक्त होऊन हसण्याची लागण होते. गौतम बुद्धांचे हसणे किती आश्वासक असे. म्हणूनच वाचकहो, हसत रहा! 'प्रभुतरुणा'बरोबर हसतखेळत जगा. डॉ. मदन कटारिया यांनी म्हणूनच ना जागतिक हास्यदिन सुरू केला. (४ मे १९९८ पासून)

त्यांच्या मते हसण्यासारखा दुसरा व्यायाम नाही. पोट धरधरून, खळखळून हसताना ४०० स्नायू वापरले जातात. ५०० कॅलरीज कमी होतात. हसताना एण्डोर्फिन आणि सरोटोनिन नावाची 'हार्मोन्स' स्रवतात. ही वेदनाशामक असतात. अर्थातच त्यामुळे आपली प्रतिकारशक्ती वाढते. आता कळले; का ईशा इंजेक्शनच्यावेळी हसत सुटली होती? अहो, हे शास्त्रीय विच्छेदन (विश्लेषण) जाऊ द्या. पण हसताना आपला श्वासोच्छ्वासाचा वेग वाढतो, जास्त प्राणवायूचा शरीराला पुरवठा होतो हे आहेच की. अन् हो!

(पान २ कॉलम १ वर)

विस्तारीत संपादकीय

केल्याने होत आहे रे...

-मिनाक्षी जयकर

'चौडी' गावाचं नाव ऐकलं आहे कधी? नाही ना? सरोजिनी वैद्यांचं 'कहाणी लंडनच्या आजीबाईची' हे पुस्तक वाचेपर्यंत मीदेखील ऐकलं नव्हतं. विदर्भातील एका टेकडीवर ही शे-दीडशे कच्च्या-पक्क्या घरांची वसाहत. रोजच्या रोज केवळ पोटापुरतं मिळवलं तरी कृतार्थता मानणाऱ्या या वस्तीतली एक निरक्षर मुलगी भारत स्वतंत्र होण्याच्या सुमारास साता समुद्रापार लंडनला जाते काय, शून्यातून विश्व उभे करून लक्षाधीश होते काय... सगळंच अकल्पित! कष्ट, दैन्य, जिद्द आणि एकूणच एका स्त्रीचं अडाणीपण आणि शहाणपणही- यांची कहाणी म्हणजे या निरक्षर मुलीच्या आयुष्याचं सार. तशी थोड्याफार फरकानं स्त्रीजन्माला आलेल्या त्याकाळच्या प्रत्येकीचीच ही कहाणी होती. फरक एवढाच की हिची कहाणी सातासमुद्रापलिकडे एका नवख्या प्रदेशात जिथे भाषा, संस्कृती, वातावरण संपूर्णपणे वेगळे आहे अशा लंडनसारख्या ठिकाणी घडली. त्या 'हि'चं नाव आहे- राधाबाई बनारसे. सर्वांच्या आजीबाई. विदर्भातल्या एका मागासलेल्या गावातली (गावापेक्षा वस्ती म्हणजे जास्ती योग्य) ही निरक्षर मुलगी कधी नावही न ऐकलेल्या प्रदेशात लग्न करून गेली आणि तिने नशिवाचे टक्के-टोणपे खात अपार कष्टाने स्वतःचे एक यशस्वी विश्व निर्माण केलं. आपल्याबरोबर आपल्या कुटुंबालाही गरीबीच्या खाईतून वर काढलं. उदरनिर्वाहाचं साधन म्हणून त्यांनी भारतातून लंडनला येणाऱ्या लोकांसाठी लॉजिंग-बोर्डिंगचा व्यवसाय सुरू केला. लंडनला गेल्यापासून सत्तरच्या दशकापर्यंत आजीबाईचं लंडनमधील घर म्हणजे भारताच्या कुठल्याही भागातून लंडनला जाणाऱ्या लोकांचं आपुलकीचं ठिकाण झालं होतं. घरच्या आठवणींनी व्याकूळ होऊन एखाद्याने आपलं मन मोकळं करावं आणि आजीबाईंनी आईच्या मायेने ते

ऐकून घ्यावं, हे चित्र तिथं नेहमीच दिसे. भर लंडनमध्ये असूनही अस्सल मराठमोळा देशी बाज त्या घरातल्या वातावरणाने जपला होता.

लिहिता-वाचता येत नसलं तरी आजीबाईंना एक ते दहा आकडे फार लहान असल्यापासून मोजता येत. त्याच्या जोरावर त्यांनी आपल्या सर्व जमा-खर्चाचा, हजारो पौंडाच्या इस्टेटीचा हिशोब आपल्या अशा खास पद्धतीने ठेवला होता. त्यांची रहाणी नीट-नेटकी होती. कितीही मोठ्या कार्यक्रमाचं किंवा पार्टीचं आयोजन त्या व्यवस्थितपणे करू शकत होत्या. साहजिकच नवीन भेटणाऱ्या माणसांना त्यांचं अस्सल वच्हाडी मराठी ऐकून आश्चर्य वाटे. त्यांना लिहिता-वाचता येत नाही हे समजल्यावर तर धक्काच बसे. तसं आजीबाईंनाही शिक्षणाचं महत्त्व कळलेलं होतं. पण संसाराच्या धबडग्यात स्वतःकडे बघायला त्यांना उस्तच मिळाली नव्हती. त्याची उणीव त्यांनी काही उपजत आणि काही अनुभवातून आलेल्या व्यवहारज्ञानाने भरून काढली होती.

अशा या आजीबाईंची कहाणी वर्ष संपता-संपता माझ्या वाचनात आली. त्यांच्यावर काळाने घातलेले घाव आणि अशा प्रतिकूल परिस्थितीतही आपल्या मुलीसाठी धीराने, नेटाने उभं राहण्याच्या त्यांच्या वृत्तीने मनाला अंतर्मुख केलं. 'केल्याने होत आहे रे...' हा त्यांचा आवडीचा मंत्र. याच मंत्राच्या बळावर त्यांनी आयुष्यात आलेल्या कठीण प्रसंगांवर मात केली. गेल्या डिसेंबरमध्ये त्यांना जाऊन वीस वर्षे झाली. काळ बदलला, संदर्भ बदलले. पण म्हणून त्यांच्या संघर्षाची महती कमी होत नाही. त्यांच्या या जीवनसंघर्षातून प्रेरणा घेऊन त्यांच्या आवडत्या मंत्राला अनुसरण्याचा संकल्प या नवीन वर्षाच्या शुभारंभी आपण सर्वांनी करूया. हे नवीन वर्ष आपणा सर्वांना सुख-समृद्धीचे, भरभराटीचे जावो ह्या शुभेच्छा!

(पान १ कॉलम ४ वरून)

हसण्याचा माणसांची स्मरणशक्ती खूप चांगली असते. (माझेच उदाहरण घ्या ना!)

हसण्याचा अभ्यास तुम्ही आम्ही करू नये. पण याचा अभ्यास करण्याचा एक शास्त्र आहे बरं का! त्याचं नाव 'जेलीटॉलॉजी'. या शास्त्रानं आत्तापर्यंत अठरा प्रकारची स्मित हास्यं शोधून काढली आहेत. आपले प्रभुसमाजाचे कदाचित् आणखी एकोणीसावेही असू शकेल! हां! या शास्त्रानं आणखीही एक अधोरेखीत केलंय. ते असं की बोलणारा माणूस ऐकणाऱ्यापेक्षा ४६ टक्के वेळा जास्त हसतो कारण त्याचे हसणे हे संवादातल्या विरामचिन्हासारखे असते. प्रभुतरुण तुमच्याशी संवाद साधतो; तेव्हा तुम्ही वाचणारेच ही निरोगी विरामचिन्हे घेत असाल ना? हसणे हे असेच निरोगी, निरामय जगण्यासाठी संसर्गजन्य असले पाहिजेच. नाहीतर मग 'सुरक्षेची ऐशी तैशी' होत असताना, माणुसकीला काळिमा लावणाऱ्या घटनांचे वारूळ आपल्याभोवती उभे राहत असताना, आर्थिक मंदीचे मोहोळ भोवती फुटून डंखांनी हैराण होत असताना, राजकीय नौटंकीने हैराण होत असताना, विस्कळीत कुटुंबव्यवस्था अन् लग्नसंस्था यांनी मानसिक पातळीवर काही भोगत असताना तरीही निरोगी जगायचे; ते कसे? प्रगती साधत माणुसकी असलेली संस्कारशील संस्कृती स्वीकारायची ती कशी? शाळा-कॉलेज पातळीवर चिमुरड्यांच्या, पालकांच्या-व्यवस्थापनाच्या अनेक समस्यांनी गांजणे चालले असताना जगण्यातील अन् जगण्यासाठी चांगल्यावर गंजून न जाता विश्वास ठेवावा लागतो- तो कसा ठेवायचा?

या प्रश्नांना वाचकहो; आपल्याच वागण्यात सकारात्मक उत्तरे आहेत. हळुहळू; पण निश्चितच हे प्रश्न संपतील वा बदलतील. फक्त सध्याच्या समस्या, सध्याचे ताण पेलण्याचे मानसिक बळ आपल्यात हवे. ते सकारात्मक जगण्यातूनच उभे राहणार आहे. त्यासाठी दुसऱ्याला आनंद देणारे- स्वतःला निरोगी ठेवणारे, हसण्याचे निर्मळ रसायन मात्र हवे. खात्री आहे, येत्या वर्षांत प्रभुतरुण आणि वाचक असेच निरोगी, सकारात्मक बलशाली असतील.

हां! हसण्याच्या प्रकारात एक वाईट हसूही असते. कुत्सित हसू. छद्मी हसू. 'पिंजरा' चित्रपटात नायक (श्रीराम लागू) प्रेमांमुळे अधिकाधिक गुंतत जातो. त्या प्रत्येकवेळी निळूफुले फार वेगळे हसतात. 'जेव्हा तेव्हा हसतोस, जेव्हा तेव्हा हसतोस' म्हणत त्या हसण्याचा नायक धिक्कार करतो. कारण ते छद्मी हसू असते. मार्मिक भाष्य करणारेही. तसे हसणे अभिनय म्हणून लाजबाब. पण प्रत्यक्षात तसे हसू नये हो!

'प्रभुतरुणा'चा दिवाळी अंक नोव्हेंबरमध्ये निघाला. (प्रामाणिकपणे सांगते की काही खऱ्याखऱ्या तांत्रिक अडचणी होत्या. म्हणून सर्व तयारी असूनही ऑक्टोबरमध्ये अक्षरशः दोन दिवसात वेगळा अंक तयार करावा लागला. पण ते बरेच झाले! कारण त्यामुळे 'विस्तारित संपादकीय'ला आराम मिळाला अन् माझ्या 'रामोरावणः' या दीर्घ लेखाला उदंड प्रतिसाद. 'ते बरेच झाले!' असे म्हणणे अन् स्वीकारणेही सकारात्मक जगणेच शिकवते बरं का.) हा अंक नोव्हेंबरमध्ये निघाला. अप्रतिम होता, विविधतेने नटलेला होता; पण... पण काहींनी 'एक महिना उशीरा' म्हणून असेच हसून दाखवले!

अर्थात् 'प्रभुतरुणा'ने ते हसतहसत स्वीकारले. वाचकहो, सकारात्मकता दाखवून तुम्ही अनेकांनी आम्हाला समजून घेतले. धन्यवाद. असेच समजून घेत चला. २०१४ सालीही हसण्याने तुमचे जीवन उजळून जावो! हसत रहा... हसत रहा... सुंदर जगणे जगत रहा! खरेच सांगते. हे सांगणे हसण्यावारी नेऊ नका!!

शुभेच्छा. मनःपूर्वक शुभेच्छा.

\*

### पाठारे प्रभु सोशल समाज

राजपुरिया हॉल, विलेपार्ले येथे दरवर्षी कनकाई देवीचा नवरात्रोत्सव साजरा होतो. या उत्सवाचे विश्वस्त श्री. तुषार व सौ. सुजाता कीर्तिकर यावर्षी सोशल समाजाच्या कार्यकारिणीवर निवडून आले. त्यांचे सहविश्वस्त श्री. व सौ. उमेशचंद्र कीर्तिकर यांच्या सहकार्याने श्री. तुषार आणि सौ. सुजाता या उत्सवात एक मराठी कार्यक्रम देत असतात. यावर्षी ललितापंचमीला झालेल्या या कार्यक्रमात पा. प्र. सोशल समाजाने आपल्या यशाची मोहोर उठविली. देवीच्या आरत्या, भजने, गोधळ, जोगवा असा विविध रुपांनी हा कार्यक्रम साजरा झाला. गाण्याच्या तालमी, कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आदीची जबाबदारी समाजाध्यक्ष श्रीमती स्वाती प्रविण राणे यांनी पार पाडली. सौ. अक्षदा तळपदे, सौ. रॉनिका विजयकर, श्रीमती क्षमा कोठारे, सौ. स्नेहा राणे, सौ. योगिता नवलकर, सौ. वीणा अजिंक्य, सौ. रजनी कोठारे या गायिकांनी हा कार्यक्रम रंगविला. या गायिकांना समाजाध्यक्षांनी त्यांच्यातर्फे भेटवस्तू देऊन गौरविले. कनकाई देवीच्या उत्सवात गुजराती समाजाचे प्राबल्य असते. पण त्यात हा मराठी कार्यक्रम चांदण्यात चांदोबा असावा तसा उजळून निघाला आणि सोशल समाजाला दरवर्षी या उत्सवातील कार्यक्रमाचे आवतण मिळाले. अभिनंदन. या कार्यक्रमाला श्री. चंद्रकांत सुतार संवादिनीवर होते; श्री. वसंत मोरे यांनी साथ केली तर;

### पाठारे प्रभु महिला समाज

डॉ. सौ. अनुराधा प्रदीप धैर्यवान यांच्या अध्यक्षतेखाली समाजाचा दांडिया कार्यक्रम दिनांक १९-१०-२०१३ रोजी पा. प्र. सोसायटीच्या सांस्कृतिक सभागृहात साजरा झाला. कार्यक्रमाची दिमाखदार सुरुवात तेरा ज्ञातीभगिनींनी सादर केलेल्या रास गरब्याने झाली. याचे दिग्दर्शन होते प्रभुतरुणाच्या कार्यकारी संपादिका सौ. मयुरा गुंजारव नायक यांचे. यातील सहभागीना समाजाध्यक्ष सौ. वृंदा जयकर यांजकडून भेटवस्तू देण्यात आली.

याचदिवशी उत्कृष्ट वेशभूषा आणि नृत्यस्पर्धा घेण्यात आल्या. त्यांचे निकाल पुढीलप्रमाणे:-

#### सर्वोत्कृष्ट वेशभूषा

##### (१० वर्षाखालील)

मुलगा:- कु. अश्विन असित तळपदे,

मुलगी:- कु. आसना मिलिंद जयकर

#### सर्वोत्कृष्ट वेशभूषा (१० वर्षावरील)

पुरुष:- श्री. निखील श्रीकृष्ण तळपदे,

श्री. मिथिल किरण नवलकर

स्त्री:- सौ. साक्षी सुरोध नायक, कु. आदिती अमित तळपदे

#### सर्वोत्कृष्ट वेशभूषा (६० वर्षावरील)

पुरुष:- श्री. अजित प्रमोद तळपदे

स्त्री:- सौ. मीना धराधर-आंबवणे

#### सर्वोत्कृष्ट नृत्य (१० वर्षाखालील)

मुलगा:- कु. अश्विन असित तळपदे,

मुलगी:- कु. आश्रिका विवेक विजयकर

#### सर्वोत्कृष्ट नृत्य (१० वर्षावरील)

पुरुष:- श्री. निखील श्रीकृष्ण तळपदे,

श्री. मिथिल किरण नवलकर

स्त्री:- सौ. मयुरा गुंजारव नायक, सौ. साक्षी सुरोध नायक

श्री. अजित प्रमोद तळपदे, श्री. सुभाष

विश्वसराव कीर्तिकर

स्त्री:- सौ. नीलन दीपक धैर्यवान, सौ. मीना धराधर-आंबवणे

#### सर्वोत्कृष्ट नृत्य

##### (सर्वात वयस्कर स्त्री)

सौ. ज्योती श्रीकृष्ण तळपदे (हा पुरस्कार

खास श्रीमती लीला गिरधर राणे यांनी

पुरस्कृत केला होता.)

स्पर्धेचे परीक्षण सौ. रुपल त्रिवेदी

आणि सौ. राजश्री सोळंकी यांनी

श्री. अवधूत तबल्यावर साथीला

होते. कनकाई ट्रस्टतर्फे सर्व

उपस्थितांना प्रसादाच्या भोजनाचा

लाभ झाला. या भोजनाची उत्तम

व्यवस्था सौ. सुजाता, श्री. तुषार,

श्री. व सौ. उमेशचंद्र या कीर्तिकरांनी

करून आपल्या सेवाभावी वृत्तीची

कीर्ती वाढविली. या उपक्रमाद्वारे

सोशल समाजाला पाठारे प्रभु

ज्ञातीबाहेरचे अंगणही खुले झाले.

यापुढेही त्यासाठी मनःपूर्वक

शुभेच्छा.

समाजाच्या दीपोत्सवात गतांकी

आभिराम भडकमकरांऐवजी अजित

भुरे यांचा उल्लेख हवा होता. कृपया

याची नोंद घ्यावी.

\*

केले होते. डॉ. सौ. अनुराधा प्रदीप धैर्यवान यांनी याप्रसंगी समाजाला रु. ११,१११/-ची देणगी दिली. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन समाजाच्या चिटणीस सौ. नीता सेंजित यांनी केले.

समाजातर्फे दहा भाग्यवान क्रमाकांनाही बक्षिसे देण्यात आली. डीजेच्या तालावर दांडियाचा आनंद घेणाऱ्या सर्वांनाच समाजातर्फे अल्पोपहार देण्यात आला. सुधीर धुरंधर कॅटरिंगकडून यासाठी सहकार्य लाभले. याप्रसंगी सौ. अश्विनी तळपदे आणि सौ. बिबा नायक यांनीही खाऊचे स्टॉल्स लावले होते.

शनिवार दिनांक २६ ऑक्टोबर २०१३ रोजी सायंकाळी ५ वाजता समाजातर्फे गरजू भगिनींना दिवाळीनिमित्त विश्वस्त श्रीमती वंदना नवलकर यांच्या हस्ते लुगडी वाटप करण्यात आले. तसेच प्रभादेवी चॅरिटेबल ट्रस्टकडून आलेल्या देवीच्या ओटीच्या साड्या व ब्लॉऊज पीस देण्यात आले. सौ. योगिता नवलकर, सौ. माधुरी कीर्तिकर, सौ. वर्तिका कीर्तिकर, डॉ. सौ. सुनंदा कीर्तिकर, सौ. योगिनी धैर्यवान, सौ. शोभा धैर्यवान, सौ. लीना वाझकर, सौ. नीला त्रिलोकेकर, सौ. अनघा गोरक्षकर यांच्याकडून आलेले सुकडीचे साहित्य गरजू भगिनींना देण्यात आले.

शनिवार दिनांक ९ नोव्हेंबर, २०१३ रोजी दुपारी ३ वाजता प्रभु सोसायटीच्या सांस्कृतिक केंद्राच्या सभागृह, १२वा रस्ता, खार(प.) येथे रांगोळी स्पर्धा, चित्रकला स्पर्धा, पाकसिद्धी स्पर्धा, फॅब्रिक पेंटिंग कलाकौशल्य स्पर्धा घेण्यात आल्या. उपाध्यक्ष सौ. स्वाती जयकरांनी उपस्थितांचे व परीक्षकांचे स्वागत केले.

**रांगोळी स्पर्धा-** प्रथम क्रमांक- सौ. सुगंधा शिरीष कोठारे, द्वितीय क्रमांक- श्रीमती हेमा रामचंद्र जयकर, तृतीय क्रमांक- सौ. जयमाला जयपाल तळपदे.

**चित्रकला स्पर्धा** (वय ५ ते ८)- प्रथम क्रमांक- कु. आश्रिका विवेक विजयकर, द्वितीय क्रमांक- कु. आसना मिलिंद जयकर, तृतीय क्रमांक- कु. अनघा आश्लेष वाझकर **पाकसिद्धी स्पर्धा-** प्रथम क्रमांक- सौ. विद्या विजय त्रिलोकेकर, द्वितीय क्रमांक- सौ. जयमती जयपाल तळपदे

**फॅब्रिक पेंटिंग स्पर्धा-** प्रथम क्रमांक- सौ. विद्या विजय त्रिलोकेकर, द्वितीय क्रमांक- श्रीमती हेमा रामचंद्र जयकर

रांगोळी, चित्रकला व फॅब्रिक पेंटिंग स्पर्धेचे परीक्षण श्रीमती चेतना ठक्कर यांनी केले. तसेच पाकसिद्धीचे परीक्षण सौ. पूर्णिमा राव यांनी केले. चिटणीस सौ. अक्षदा तळपदे यांनी आभार मानल्यावर कॉफीपानाने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

लेखांक १

## माणूस म्हणून-

विसंगती सदा घडो

-डॉ. सुमन नवलकर

(दरवर्षी दोन नवीन सदरे प्रभुतरुणात असतात. त्यापैकी डॉ. सुमन नवलकरांचे हे सदर 'माणूस म्हणून-'. हे सदराचे शीर्षक किती अन्वर्थक आहे ना? माणूस म्हणून जगताना जाणवणारी ही स्पंदने डॉ. सुमन यांचा साहित्यिक म्हणून खास स्पंद जाणवून देतात. -संपादक)

हातातल्या टिशू पेपरने कपाळावरचा घाम टिपत-टिपत रेणुकाताईनी दरवाजाची बेल वाजवली. आज मंडळात किती छान भाषण झालं आपलं. स्त्री-मुक्तीवर बोलायला लागलो की वेगळीच धार येते आपल्या शब्दांना. वाक्या-वाक्याला टाळ्या पडतात. भाषण संपल्यावर तर टाळ्यांचा कडकडाट... कितीजणींनी भाषण संपल्यावरही येऊन सांगितलं की छान बोललात म्हणून. आपण आहोतच पुरोगामी विचारांच्या. मुलगा आणि सून असा भेदभाव कधीही करत नाही आपण. सुनेला मुलीसारखी वागवतो आपण. तिला किती जपतो. पण हे काय? इतका वेळ झाला आपण बेल वाजवून. अजून दार नाही का उघडता येत हिला? बसली असेल आरामात पाय ताणून. मी इथे जिऱ्यात उभी आहे. पर्समध्ये शोधली तर मिळेल चावी. घरातल्या प्रत्येकाकडेच असते. पण घरात कोणी असल्यावर चावीने का उघडायचं दार? रेणुकाताईनी पर्समध्ये चाचपडलं. पण मोबाईल, पॉलिथीनची रिकामी पिशवी, अर्धवट खाल्लेलं शेंगदाण्याचं पाकीट, कोणा-कोणाची व्हिजिटिंग कार्ड्स, सुटे पैसे, छोटंसं पाकीट, वाचनालयाची पावती, खोकल्याच्या गोळ्यांची स्ट्रीप असं काही-बाही हाताला लागत राहिलं. चावी मात्र मिळेल तर शप्पथ. वैतागून त्यांनी पुन्हा बेल वाजवली. यावेळी सून नाही, पण मुलगा साहिल आळोखे-पिळोखे देत आला दार उघडायला.

“सारिका नाहीये का घरात? इतका वेळ लागला दार उघडायला?” रेणुकाताईनी पर्समध्ये चाचपडणं बंद केलं आणि घरात पाऊल टाकता-टाकता विचारलं. मग मात्र आतल्या आत खजील झाल्यासारख्या झाल्या त्या. अरे! आता आपण मंडळात काय भाषण ठोकून आलो? पण घरी आल्यावर मात्र मुलगा आला नाही तरी चालेल, पण सुनेने तत्परतेने दार उघडायला पुढे यायला हवं होतं, असं वाटत होतं आपल्याला. आपल्या भाषणात आणि वागण्यात किती ही विसंगती!

जरा कुठे टेकतायत तेवढ्यात मंगलमावशीचा फोन आला.

“रेणुका, अगं तुझी सून योगासनात पारंगत आहे ना? तिला विचार ना ढोपरासाठीचा व्यायाम. माझी ढोपरां फार

दुखतात हल्ली. आपल्या साठे डॉक्टरांकडे जाऊन आले, तर ते म्हणतात वजन कमी करा.”

“पण मंगलमावशी, तू तर जिममध्ये जातेस ना रोज? मग कसं काय वजन वाढलं तुझं?” रेणुकाताईची ही मावशी त्यांच्यापेक्षा चार-पाच वर्षांनीच मोठी. वर्षानुवर्षे जिममध्ये जाणार, ‘वर्कआऊट’ करणार, तो कसलासा अंगातली फॅट वितळवणारा ‘सोनाबाथ’ही घेणार, जाडेपणा काही कमी नाही. आता वय व्हायला लागलं, तशी लागलीत ढोपरां दुखायला.

“अग, साठे डॉक्टर म्हणाले, वजन कमी नाही झालं तर मग ‘नी-कॅपरिप्लेसमेंट’ करावी लागेल.”

“अगं पण मावशी, वजन वाढतंच कसं तुझं इतकं? तेलकट आणि गोड जरा कमी खात जा ना!” रेणुकाताई खूप काळजी घेतात आहाराची. त्यातून राघवला ‘माईल्ड हार्ट अॅटॅक’ येऊन गेल्यापासून घरात जड जेवणं नसतानाच.

“रेणुका, अग घरात नसतंच तेलकट जेवण. पण जिमच्या बाजूला तो ‘उडिपी’ आहे ना, त्याच्याकडे खाऊन मगच येतो आम्ही घरी. आम्ही चौघी असतो ना एकत्र. आता इतकं वर्कआऊट केल्यावर भूक लागते ना? जास्त करून इडलीच खाते. पण कधी मसाला डोसा, कधी मेदू वडा असंही होतं मधून मधून. आणि त्याच्याकडेचा तो पायनॅपल शिरा तर इतका ग्रँड असतो ना! दे बाई जरा सारिकाकडे फोन. तिला जरा विचारते योगासनांचं.”

रेणुकाताईनी सारिकाला हाक मारून फोन तिला सुपूर्द केला आणि त्या दोघींचं बोलणं ऐकायला मग थांबल्याच नाहीत तिकडे. सारिकाच काय, आणि कोणी योगविद्यापारंगत गुरू आला तरी मंगलमावशीचं वजन आटोक्यात आणू शकणार नाही, हे ठाऊक आहे त्यांना. इथे वर्कआऊट करायचं आणि इथे हाडदायचं. किती विसंगती असते एकेकाच्या वागण्यात.

साहिल-सारिकाची चहाची भांडी मोरीत दिसत होती. मग रेणुकाताईनी स्वतःपुरतीच चहासाठी आधण ठेवले आणि पाण्याला उकळ येईपर्यंत खिडकीपाशी येऊन उभ्या राहिल्या. तेवढ्यात स्पोर्टशूज घातलेले दोन तरुण जाॅगिंग करत-करतच खालच्या पानवाल्यापाशी येऊन उभे राहिले. आता पानवाला त्यांना काय देतो पाहू

या. रेणुकाताईचा हा आवडता छंद आहे. कोणी गिऱ्हाईक आलं या पानवाल्याकडे की त्या अंदाज बांधतात. खूपदा अनुभवाने त्यांचा हा अंदाज बरोबरही ठरतो. शाळकरी मुलगा असला तर गुटख्याचे पाकीट, गावरान माणूस असला तर तंबाखूची पुडी आणि जरा आधुनिक गिऱ्हाईक असलं तर सिगारेट. पण हे जाॅगिंग करत आलेले तरुण बहुधा सुटे पैसे घ्यायलाच आले असतील. चहाचं आधण उकळलं असणार, पण एवढं पाहूनच जाऊ या, असा विचार करून रेणुकाताई तिथंच उभ्या राहिल्या. यावेळी त्यांचा अंदाज चुकला. पानवाल्याने दोघांच्या हातात एक-एक सिगारेट ठेवली. दोघांनी पानवाल्याकडेचीच काड्यापेटी घेऊन आपापली सिगारेट शिलगावली आणि झुरके घेत उभे राहिले.

उकळलेल्या पाण्याचा भांड्याच्या कडेशी ‘चुर-चुर’ आवाज झाल्याने रेणुकाताई आत वळल्या. पाण्यात चहाची पूड टाकून त्यांनी पुन्हा खिडकीबाहेर नजर टाकली. दोघांचे झुरके घेणं चालूच होतं. रेणुकाताईचं मन उद्दिग्न झालं. इतक्या तरुण वयात व्यसनाधीनता! हार्ट-अॅटॅक, कॅन्सर अशा व्याधीना निमंत्रण. टी.व्ही.वर पण सतत दुष्परिणाम दाखवत असतात, पण यांच्यात सुधारणा नाही. आणि हो, आता जाॅगिंग करत आले ना हे? ते कशासाठी? ‘फिट’ राहण्यासाठी? मग इथे फिट राहण्यासाठी जाॅगिंग करायचं आणि इथे धूम्रपान करून अनफिट व्हायचं? किती ही विसंगती वागण्यामधली!

आज सकाळी भाषणाची तयारी करण्याच्या नादात आपण वर्तमानपत्र वाचलं नाही, रेणुकाताईना आठवलं. मग चहाचे घोट घेता-घेता रेणुकाताईनी पेपर चाळला. हल्ली रोजच्या पेपरामध्ये किती साम्य असतंय. तारीख बदलून

कालचाच पेपर आज दिल्यासारखं नाही म्हणायला ‘लाजवंती साडी सेंटर’ची जाहिरात दिसल्यावर रेणुकाताई जरा सरसावून बसल्या. जामेवार, कांजीवरम्, बोमकाई, पोचमपल्ली, जरदोसी, म्हैसूर जाॅर्जेट, काश्मिरी वर्क- एकेक नाव रेणुकाताईनी चोखंदळपणे वाचलं. सेलचं असं असतं की, सुरुवातीलाच गेलं की मनपसंत निवड करण्यासाठी भरपूर साड्या असतात. शेवटच्या दिवसांमध्ये गाळ राहतो मग. आता राघव आला की पैसे घेऊन ठेवावे. सकाळी घाईच्या वेळी नको. की सकाळीच मागावे? आता थकून आलेला असताना दोनाऐवजी एकाच साडीचे पैसे देईल. उद्या ताजा-तवाना असला की म्हणेल, ‘क्रेडिट कार्ड घेऊनच जातुझं आणि घे पाहिजेते.’

“काय म्हणतोय पेपर?” फोनवरचं बोलणं संपवून आलेल्या सारिकाने सासूला पेपरात बुडलेलं पाहून विचारलं.

“अग, ‘लाजवंती’ची जाहिरात आलीय ना, ती पाहत होते. जाईन म्हणते उद्या.”

“आई, परवाच कपाट साफ करताना म्हणालीस ना तू, की खूप साड्या झाल्यात. आता दोन वर्षे तरी घ्यायच्या नाहीत म्हणून.” साहिल अशी वाक्य ऐकवायला नेहमी आसपास असतोच. नाहीतर मघाशी दुसऱ्यांदा बेल वाजली तेव्हा आली ऐकू याला? रेणुकाताई चिडचिडल्या. पण लगेच शांतही झाल्या. ‘हो खरंच, आपण परवाच म्हटलं होतं, की इतक्यात घ्यायच्याच नाही साड्या. कालचाच दिवस मधे गेला. आज विसरलोही आपण काय ठरवलं होतं ते? इतक्या कशा ह्या झालोय आपण हल्ली?’

‘लाजवंती साडी सेंटर’ची मोठी पानभर जाहिरात वाकुल्या दाखवत होती. मग रेणुकाताईनी बाकी पानंही न (पान ६ कॉलम ३ वर)

हसरी रेखा

-प्रदीप कोठारे

प्रभुतरुण परिवाराला 'हॅपी न्यू इयर 2014'



# युवामंच

## माझी आई

-मृदुला जोशी

दरवर्षी डिसेंबर महिना जवळ आला की माझ्या मनात आठवणींचं काहूर उसळतं. कारण एकच- ते म्हणजे ह्या एकाच महिन्यात माझ्या आई-वडिलांच्या, दोघांच्या पुण्यतिथी येतात. आईची १८ डिसेंबरला आणि वडिलांची ३१ डिसेंबरला. आईला जाऊन १४ वर्षे झाली तर वडिलांना जाऊन ३ वर्षे झाली. आईवडील ह्यात असेपर्यंत आपण स्वतः वयानं कितीही मोठे झालेलो असलो तरी त्यांच्यापुढे लहानच असतो. ते गेल्यानंतर मात्र आपलं 'लहानपण' संपल्याची जाणीव फार उदास करून जाते. ह्या वर्षी तर मी फारच उदास झाले कारण लवकरच त्या दोघांची जन्मशताब्दी येणार आहे याची आठवण झाली. दोघांही माझ्या मते एक संपन्न दीर्घ आयुष्य जगले होते. त्यामुळे त्यांची जन्मशताब्दी कशी साजरी करावी याचे विचार माझ्या मनात घोळू लागले. साहजिकच, मला शक्य आहे ते म्हणजे त्यांच्याविषयी काही लिहिणं-म्हणूनच ह्या छोट्याशा लेखाचा प्रपंच.

माझी आई म्हणजे सौ. कामिनी गोविंदराव आगासकर (पूर्वाश्रमीची कामिनी नारायण विजयकर). मालडच्या विजयकरवाडीत राहणाऱ्या चार विजयकर बंधूपैकी एक. नारायण द्वारकानाथ विजयकर हे स्वतः उत्तम आर्टिस्ट (पोट्रेट पेंटर) होते आणि चरितार्थासाठी वॉलेस फ्लोअर मिलमध्ये नोकरी करीत होते. त्यांची पत्नी सौ. कमळाबाई ही अत्यंत बुद्धिमान आणि कर्तबगार स्त्री होती. सेंट झेवियर्स कॉलेजमध्ये १९१० मध्ये प्रवेश घेणारी 'पहिली हिंदू विद्यार्थिनी' म्हणून तिची इतिहासात नोंद आहे. अलेक्झांड्रा गर्ल्स हायस्कूलमधून मॅट्रिक झाल्यामुळे तिचं इंग्रजी भाषेवर प्रभुत्व होतं. शिवाय तिला फडर्चा वक्तृत्वाची देणगी होती. त्यामुळेच तिला तत्कालीन ब्रिटिश सरकारने 'जे.पी.' (जस्टिस ऑफ पीस) म्हणून नेमले होते. अनेक वर्षे तिने अंधेरी कोर्टात 'ऑनररी मॅजिस्ट्रेट' म्हणून कारकीर्द गाजवली. तत्कालीन मुंबईत ती 'जे.पी. कमळाबाई' म्हणून विख्यात होती. अशा आईवडिलांच्या पोटी कामिनीचा जन्म झाला. कुणी म्हणतात की तिचा जन्म कामा हॉस्पिटलमध्ये झाला म्हणून

'कामिनी' हे नाव ठेवलं. खरंखोटं कमळाबाईच जाणोत.

कामिनी ही लहानपणापासूनच अत्यंत बुद्धिमान, कलाकुशल आणि बहुरंगी व्यक्तिमत्व असलेली व्यक्ती होती. माध्यमिक शिक्षणासाठी ती मालाडहून गिरगावातील 'कमळाबाई शाळेत' येत असे. तिथे तिने नाटकात काम करणे, सुरेल गायन करणे आणि वक्तृत्वाचे फड जिंकणे अशा विविध गोष्टी केल्या. १९३५ साली ती मॅट्रिक झाली तेव्हा संपूर्ण मुंबई राज्यातून संस्कृत विषयात पहिली येणारी मुलगी म्हणून तिला 'यमुनाबाई दळवी स्कॉलरशिप' मिळाली होती. जगन्नाथ शंकरशेट शिष्यवृत्तीसारखाच हा सर्वोच्च सन्मान होता. त्यानंतर तिने एलफिन्स्टन कॉलेजमधून संस्कृत विषय घेऊन पहिल्या वर्गात बी.ए. आणि एम.ए. या पदव्या मिळवल्या. आपल्या ज्ञातीतल्या पहिल्या स्त्री एम.ए. म्हणजे माझी आई. तिचं संस्कृत भाषेवर एवढं प्रभुत्व होतं की ती संस्कृतातून संभाषण करू शकत असे. तसंच ती मराठी-संस्कृतातून उत्तम कविताही लिहीत असे. तिचं हस्ताक्षर अगदी मोत्याच्या दाण्यासारखं होतं, आणि तिची खासियत म्हणजे एवढ्याशा पोस्टकार्डावर ती सुंदर बारीक अक्षरात जिथे जाईल तिथलं प्रवासवर्णन इत्थंभूत लिहून कळवत असे.

संस्कृतच्या अभ्यासाची बैठक असल्यामुळे पुढे तिने 'महाराष्ट्र राष्ट्रभाषा सभे'च्या प्रवीण, पंडित अशा हिंदीच्या परीक्षा दिल्या आणि त्या प्रत्येक परीक्षेत ती देशातून सर्वप्रथम आली. तिच्यामुळेच आम्हाला इंग्रजी, मराठी, संस्कृत आणि हिंदी भाषांवर प्रेम करण्याची सवय लागली आणि थोडफार प्रभुत्व मिळवता आलं.

कलाकौशल्यात आणि स्वयंपाकात तिचा हात धरणारं कोणी नव्हतं. दरवर्षी पाठारे प्रभु महिला समाजातर्फे होणाऱ्या स्पर्धात तिचा पहिला नंबर ठरलेलाच. दिवाळीत आठविद्याच्या सुंदर रांगोळ्या काढणं, महिला विकास मंडळाच्या वार्षिक हस्तलिखिताचं स्वतः संपादन करून त्यात स्वतः केलेल्या सुंदर कविता स्वतःच्याच अप्रतिम सुंदर

हस्ताक्षरात लिहून ते सजवणं, वर्षभर निरनिराळ्या सणांच्या निमित्तानं खास 'परभी' पक्वान्नं बनवणं आणि सर्वांना पोटभर खाऊ घालणं यात तिला विशेष आनंद असे. माझ्या वडिलांची बदलीची नोकरी असल्यामुळे तिला सतत सगळा संसार उचलून निरनिराळ्या गावी जावं लागत असे. पण त्यातही तिचं प्रसन्नता कधी सोडली नाही. आयुष्यभर तिचं संसार उत्तम केला. आजही तिची आठवण वेगवेगळ्या ठिकाणी निघत असते ती तिच्या आतिथ्यशीलतेबद्दल, तिच्या सुगरणपणाबद्दल आणि एकूणच तिच्या बुद्धिमत्तेबद्दल आणि सर्वगुणसंपन्नतेबद्दल; एक 'सात्विक स्त्री' असण्याबद्दल.

माझ्या वडिलांनी (श्री. गोविंद भगवंतराव आगासकर) देखील तिला सदैव उत्तेजनच दिलं. फक्त महाराष्ट्रभर फिरत राहिल्यामुळे तिला एका ठिकाणी राहून 'प्राध्यापिका' किंवा 'शिक्षिका' म्हणून करियर करता आली नाही.

नाहीतर त्यातही तिचं नाव कमावलं असतं, इतकी ती उपजत शिक्षिका होती. आम्हा मुलींच्या संगोपनात तिचं एवढीही कसर ठेवली नाही. त्यामुळेच आज आम्ही आपापल्या क्षेत्रात काही यश मिळवू शकलो आहोत.

माझे वडील हेही तिच्यासारखेच बुद्धिमान. जनार्दन वासुदेवजीचा, भगवंतराव आगासकरांच्या तीक्ष्ण बुद्धिमत्तेचा वारसा मिळालेले. १९४१ साली मुंबई विद्यापीठाच्या बी.ई.(सिव्हिल) परीक्षेत ड्रॉइंग विषयात पहिले आल्यामुळे त्यांना 'नायगामवाला सुवर्णपदक' मिळाले होते. त्यांनी आयुष्यभर सरकारची चाकरी अत्यंत इमानेइतबारे केली, 'धुतल्या तांदळासारख्या' निष्कलंक चारित्र्याचे अधिकारी म्हणून कीर्ति मिळवली आणि वयाच्या ९२व्या वर्षापर्यंत समाजाच्या सेवेसाठी हाडं झिजवली. त्यांच्याविषयी लिहिण्यासारखी खूप आहे, पण ते पुन्हा कधीतरी.

\*

## पाठारे प्रभु चॅरिटीज वैद्यकीय चिकीत्सा शिबीर

रविवार, दिनांक २-२-२०१४

वेळ: सकाळी ९.३० ते १.३०

स्थळ: सुरेश विठ्ठल हॉल, ठाकुरद्वार, मुंबई

अनेक मान्यवर धन्वंतरींची मोफत सेवा व सल्ला ज्ञातीयांसाठी उपलब्ध केला जाणार आहे. आपला रक्तगट कोणता आहे व रक्तात साखरेचे प्रमाण किती; याची तपासणी करण्यासाठी खास व्यवस्था केली आहे. कार्डियोग्राम मोफत काढला जाईल. हाडांमधील कॅल्शियमची तपासणी (Osteoporosis Examination) सुद्धा केली जाईल

कर्क रोगाचे निदान करण्यासाठी खास तपासणी केली जाईल.

## गरजूनी अवश्य लाभ घ्यावा

पाठारे प्रभु चॅरिटीज  
विश्वस्त मंडळाकरिता  
उदय शं. मानकर  
अध्यक्ष-विश्वस्त

### THE PATHARE PRABHU CHARITIES

Pathare Prabhu Dnyati Bhuvan No. 3, 1st floor, J.S.S. Road, Thakurdwar, Mumbai-400002 P.T.R.No. A1461(Bom), Tel.No. 22005251  
Email: ppcharities@mtnl.net.in

### VACANCY FOR MANAGER-CUM-ACCOUNTANT

Full Time Manager-cum-Accountant wanted for the Pathare Prabhu Charities Office, a Charitable Trust registered under public trust act 1950, situated at Pathare Prabhu Dnyati Bhuvan No. 3, 1st floor, J.S.S. Road, Thakurdwar, Mumbai-400002.

#### Requirement:

1. Educational Qualification: B.Com.(preferably having completed (C.A. Articles)
2. Skills: Accounting in Tally, Extensive use of computers, M.S. Office, Excel, Power Point presentations etc.
3. Experience: Minimum 3 years in  
i) Preparation of Tax Returns, TDS, Service Tax  
ii) Liason with Auditors, Tax Authorities, Banks, Public Trust Office, Municipality and Legal Advisers  
iii) Handling of correspondence independently in English and Marathi
4. Communication: Negotiable based on experience
5. Salary: 10.30am to 5.30pm except on Sundays and Holidays declared by Trust
6. Working Hours: CV to be sent on email ppcharities@mtnl.net.in

CV to be sent on email ppcharities@mtnl.net.in

for The Board of Trustees  
The Pathare Prabhu Charities  
Uday S. Mankar  
Chairman-Trustee

Mumbai: January 01, 2014

लेखांक-१

## केल्याने देशाटन

— हेमलता केशव कोठारे

('चरैवेति!' असे पूर्वसुरीचे सांगणे आहे. म्हणजे चालत रहा. त्याचाच भाग म्हणून आपण अनेक ठिकाणी प्रवास करतो. अनुभवाची शिदोरी गोळा करतो. ही शिदोरी हेमलता कोठारे यांनी दर महिन्याला वाचकांसमोर ठेवायचे ठरवले आहे.

-संपादक)

माझा मुलगा कॅनडा (टोरंटो) येथे वास्तव्यास आहे अन् मुलगी ऑस्ट्रेलिया (सिडनी) येथे. त्यामुळे अन् परमेश्वराच्या कृपेने मला चार वेळा ऑस्ट्रेलियाला (सव्वा वर्षे), चार वेळा कॅनडाला (२७ महिने), पाचवेळा अमेरिकेला (३५ दिवस) जाता आले.

अर्थातच या वास्तव्यात मी तेथील अनेक प्रेक्षणीय स्थळे, बऱ्याच विलोभनीय गोष्टी, निरनिराळ्या जाती-धर्माचे लोक, त्यांची राहणी अन् वागण्याच्या पद्धती, तेथील सुरुवातीला अनोखी वाटणारी जीवनधारा, विचारसरणी या सगळ्यांचा त्रयस्थ राहून अनुभव घेतला. असे करताना एक प्रकारची गंमत वाटली, आनंद मिळाला. तेथील पाश्चात्य संस्कृती व आपली भारतीय संस्कृती यांची मनात नकळत तुलना केली गेली. (पु. ल. देशपांडे यांनी फार छान म्हटलं आहे ना; की आपली रुद्राक्ष संस्कृती तर; त्यांची द्राक्ष संस्कृती!) अशावेळी त्यांच्या काही गोष्टी आवडल्या तर; काही गोष्टी मनाला खटकल्या. काहीवेळा असंही घडलं की, आपण ज्या गोष्टीबाबत पाश्चात्यांना नावं ठेवीत होतो; त्याबाबतच्या शंका तेथे राहिल्यामुळे दूर झाल्या. प्रत्येक देशाची आणि संस्कृतीची भौगोलिकदृष्ट्याही एक कारणमीमांसा असते. हे मला तेथे राहिल्यामुळे, अनुभवाने उलगडले.

तेच मी येथे सगळे, सगळे क्रमवार सांगणार आहे. ऑस्ट्रेलिया, कॅनडा आणि अमेरिका अशा तीन भागात त्याची विभागणी असेल. अर्थात मी काही हाडाची लेखिका नव्हे. जसे जमेल तसे माझ्या साध्या सोप्या शैलीत सांगण्याचा हा प्रयत्न असेल. पण अनुभव तुमच्याशी वाटून घेणे महत्त्वाचे; नाही का? त्यातून मला आनंद मिळेल हे त्यापेक्षाही महत्त्वाचे.

तर आता अनुभवांची सुरुवात करते.

७ डिसेंबर २००७ला मुलीच्या बाळंतपणासाठी सिडनीला (ऑस्ट्रेलिया) माझे पहिले विदेशगमन झाले. त्याचा श्रीगणेशा व्हिसा मिळण्यापासून. ऑस्ट्रेलियाला जाताना साधारणपणे 'मल्टिपल एंट्री'

व्हिसा देण्यात येतो. तो वर्षभराकरिता असतो. म्हणजेच एका वर्षात तुम्हाला कितीदाही जाता येते. परंतु अट ही की एका वास्तव्यात केवळ ९० दिवसच राहता येते. अचूक नव्वद दिवसात ऑस्ट्रेलियाच्या बाहेर पडावे लागते. एक दिवस जरी जास्त झाला तरी कायदेशीर कारवाई केली जाते. डॉलर्समध्ये भरपूर दंड आकारला जातो. नुसते पैशांवर भागत नाही. एवढे कमी म्हणून की काय; तुमच्या पासपोर्टवर शोरा मारला जातो. सहा महिन्यांचा व्हिसा हवा असल्यास ऑस्ट्रेलियन कन्सुलेटच्या मुंबईतील नेमून दिलेल्या डॉक्टरांकडून संपूर्ण वैद्यकीय तपासणी होऊन नंतरच व्हिसा देण्यात येतो. असो. हे सगळे मनात ठेवून मी आखणी करित होते. प्रवासाला निघण्यापूर्वी दीड ते दोन महिनेआधी माझी मुलगी अन् मुलगा मला फोनवरून निरनिराळ्या मार्गदर्शक सूचना प्रवासासंदर्भात करित होते. कारण तो माझा एकटीनेच प्रथम विमानप्रवास आणि तोदेखील विदेशप्रवास होता. तर प्रथम प्रवास मी मुंबई ते सिडनी असा केला. तोही थेट प्रवास. ऑस्ट्रेलियाच्या 'क्वान्टास एअरवेज'चा हा प्रवास सलग साडेतेरा तासांचा होता. ही एअरवेज जगातील सर्वोत्कृष्ट एअरवेज समजली जाते. या एअरवेजचे पायलटशिक्षण जगभरात नावाजले जाते. मुलीने सांगितले होते, "आई, डोळ्यांचा नीट उपयोग कर. एअरपोर्टवर जिंकडे तिकडे सूचनांचे फलक तसेच बाण दाखविलेले असतात. तू सुशिक्षित पदवीधर आहेस. तुला इंग्रजी वाचता येते." परंतु आम्हाला इंग्रजी बोलण्याचा सराव नाही. मी पडले महाराष्ट्र शासनाची कर्मचारी. सगळा कारभार मराठीतच. मुलीने असेही सांगितले की, नम्रवाणीचा उपयोग कर. परंतु अहो, वाणीचीच तर अडचण! गोऱ्यांचे उच्चार (अॅक्सेंट) डोक्यावरून जातात. गोरा तिसऱ्या वाक्यावर जातो तेव्हा आमच्या बुद्धीदेवतेला प्रयासाने पहिल्या वाक्याचा अंदाजे उलगडा होतो. याबाबतीतही माझ्या मुलीकडे उपाय होताच. तिने सूचना केली की, 'तुला

कळले नाही तर; त्या गोऱ्याला सांग की माझ्याबरोबर सावकाश (स्लो) व स्पष्ट (क्लीअर) बोल.' मी त्यानुसारच सांगितले बरं का. तसे सांगितल्यावर तो हसला आणि माझे काम झाले.

एअरपोर्टवर सगळीकडे दिशा व ठिकाणांच्या संदर्भात जागोजागी लिहिलेले असते आणि बाण दर्शविलेले असतात. तरीही गाडी अडली तर मग आहेच आपली मृदू व लडिवाळ वाणी. असे करत एअरपोर्टवरील नियमांचे सर्व सोपस्कार पार पाडून बोर्डिंगपास हातात घेतला. आता मला सोडायला आलेल्यांना (भाऊ व इतर) गोड निरोप द्यायची वेळ आली. म्हणायचे आपले गोड! पण ती वेळ गोड नव्हती. कारण माझ्या मनात पुढील प्रवासाबाबत धास्ती होती, दडपण होते. बोर्डिंगपास मिळाल्यावर घरच्यांची साथ सुटली. मग पुढे सुरक्षेचा कार्यक्रम व नंतर ज्या गेटला आपले विमान सुटणार त्या गेटला जाणे. विमानाच्या दारात गोड गोड स्मितहास्य करित ऑस्ट्रेलियन हवाईसुंदरी उभ्या होत्या. मनात विचार आला, रोजच प्रत्येक फ्लायटला असं खोटं खोटं गोड हसायचं! आपल्याला नाही बुवा जमणार. असो. नंतर याच सुंदरी तुमची सीट कुठे ते अगदी मृदुमधळ शब्दात सांगतात. तिने सांगितलेही नसते तरी आपला सीटनंबर कसा शोधायचा हेही माझ्या जवळील सूचनांच्या गाठोड्यात दिलेले होते. निघण्यापूर्वी त्या सूचनांची मी कितीतरी परायणे केली होती. सीट मिळाली एकदाची. पण हाय! माझी उंची कमी. हातातील केबीनबॅग वरच्या बॉक्समध्ये ठेवायची कशी? मी झटापट करित असताना ती हवाईसुंदरीच माझ्याजवळ आली. तत्परतेने माझ्या हातून बॅग घेऊन वरच्या बॉक्समध्ये ठेवती झाली. ती तत्परता, तो नम्रपणा पाहून कसेसेच झाले. अहो, एवढ्या तत्परतेची, लीनतेची आपल्याला सवयच नाही ना! वाणीचा उपयोग आपण वेगळ्याच प्रकारे करतो.

आता मी सीटवर स्थानापन्न झाले. आता कुठे मला विमान आतून कसे असते ते बघण्याची सवड मिळाली. विमान प्रचंड मोठे होते. आपल्या सीटकडे येण्यापूर्वी बिझनेस क्लास व प्रथमश्रेणी वर्गाचे प्रवासी असतात. त्यांच्यासाठी खास व्यवस्था. आसनांची रचनाही त्यावर आरामात झोपता येण्याजोगी त्यांच्याकरिता असते. माझा आपला इकॉनॉमी क्लास. बिझनेस क्लासचे तिकीट इकॉनॉमी क्लासच्या चौपट असते. असे ऐकीवात आहे की अपवादात्मक परिस्थिती निर्माण झाल्यास किंवा बिझनेसक्लासच्या माणसाला फ्लायटला उशीर होत असल्यास फोन केला जातो. पंधरा-

वीस मिनिटांकरिता विमानोड्डाण स्थगितही केले जाते. अर्थात हे अपवादात्मक परिस्थितीतच. नेहमी नाही. विमान हवेत झेप घेण्याआधी कमरेला पट्टे बांधण्याची सूचना झाली. आणि हो, सांगायचे राहिलेच. माझा पहिलाच प्रवास. मनात धास्ती होती की, शेजारची सीट कोणाची बरं असेल? पण ही धास्ती फिटली! माझ्या शेजारी औरंगाबादच्या मराठी आजी (वय वर्षे ७२) आधीच बसलेल्या होत्या. त्यांना बघून मला आणि मला बघून त्यांना, ओळख नसतानाही हायसे वाटले. थोडेसे गहिवरूनही आले. वाटले, चला-आता साडेतेरा तासांचा प्रवास आनंदात होईल. झालेही तसेच. एकमेकांच्या विचारांची देवाण-घेवाण करण्यात दोघींचा प्रवास मजेत झाला. आता प्रवासाचा पुढला अध्याय. विमान लँड होण्यापूर्वी इमिग्रेशन फॉर्म दिले जातात. त्यात प्रवाशांनी कोणत्या वस्तू आणाव्यात, कोणत्या आणू नयेत; याची यादी दिलेली असते. अर्थात कोणत्या आणू नयेत त्याचीच यादी लांबलचक. सात डिसेंबर, रात्री साडेआठ वाजता मुंबई सोडून आठ डिसेंबरच्या दुपारी सव्वादोन वाजता सिडनीला विमान उतरले. सिडनीचा सूर्योदय मुंबईच्या तुलनेत साडेचार तास आधी होतो.

सिडनीला आले एकदाची. तेथील विमानतळावर कस्टम्स, सुरक्षा-व्यवस्था फारच जिकिरीची अन् तापदायक असते. ऑस्ट्रेलियाला जाताना पंचवीस किलोची चेक-इन बॅग व आठ किलोची केबीन बॅगच नेता येते. एखादा किलो जरी जास्त झाले वजन तर डॉलर्समध्ये दंड आकारला जातो. वस्तूच्या पावडरी (दुधाची व बदाम पावडर), दुधाची मिठाई, फळे बिया, सुकामेवा, नारकोटिक्स, शस्त्रे (चाकू, सुरी किंवा इतर), लाकडाच्या वस्तू, माती तसेच मातीच्या वस्तू, झाडे व त्याच्या बिया इत्यादी गोष्टी बॅगेत नेल्यास त्या फेकून दिल्या जातात. अगदी बुटाची मातीसुद्धा चालत नाही! का?

त्याबद्दल पुढील अंकात!

\*

## खास पाठारे प्रभूंचा ताशा

मुंजी, लग्न, वरघोडा आणि वरातीसाठी संपर्क:-

## श्री. मंगू ताशेवाला

मोबाईल नं.:

९९२०५८२२६५/९९३०८३८६९९

पत्ता:

खोली क्र. ७, पहिला

मजला, (जयश्री मसाला वर),

बिल्डिंग नं. ६७/६९,

कामाठीपुरा ७वी गल्ली,

एम. आर. रोड, मुंबई-४००००८

## प्रभुतरुण आश्रयदाते

- १) सौ. विमल व श्री. माधव नायक,  
२) सौ. नलिनी व श्री. रविंद्र रामराव मानकर,  
३) सौ. अनामिका बी. ए. एल.एल.बी.  
४) कै. नटवर्य नारायण रामराव झावबा  
५) कै. सौ. मोतिराम विनायक जयकर  
६) आद्य संपादक कै. विष्णु कृष्ण कोठारे  
७) कै. रावसाहेब चंद्रकांत बालमुकुंद वेलकर  
८) कै. सौ. सुशीला यशवंतराव कीर्तिकर  
कै. सौ. सुशीला व श्री. मोरेश्वर वि. प्रधान  
९) सौ. मीरा व श्री. रविंद्र नानूजी दळवी  
१०) कै. सौ. शालाका (अरुणप्रभा) शैलकुमार  
श्रीकृष्णनाथ दळवी  
११) कै. श्रीमती चंपुबाई आणि  
कै. आनंदराव सुंदरजी धराधर  
१२) कै. सौ. रोहिणी (रत्नप्रभा) श्रीकर राणे  
१३) सौ. निलीमा व श्री. सून केशवराव राणे  
१४) कै. श्रीमती रोझाबाई आणि कै. बाळाराम  
केरोबा नायक  
१५) कै. शरद विनायक कीर्तिकर यांच्या  
स्मरणार्थ अनामिक  
१६) कै. सौ. दिलीप रघुनंदन कोठारे  
१७) कै. श्रीमती कमलजा आनंदराव अजिंक्य
- १८) कै. दिवाळीबाई व कै. डॉ. वामनराव  
आनंदराव विजयकर  
१९) कै. विष्णुराज बाळाराम नायक  
२०) अॅड. सदाशिव आनंदराव धुरंधर  
२१) कु. कस्तूर मोठाबाई जयकर  
२२) कै. कर्मलिनी रमाकांत प्रधान  
२३) कै. नटवर्य शरद श्रीकृष्णनाथ गणपतराव  
दळवी  
२४) आद्य मराठी लघुलिपीकार कै. भुजंगराव  
रामचंद्र मानकर  
२५) कै. वामन मोरेश्वर प्रभाकर  
२६) कै. चंद्रकांत नारायण विजयकर,  
कै. कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे,  
कै. प्रविण चंद्रकांत नारायण, विजयकर,  
कै. वैभव कुंजविहारी वाय. जी. तळपदे  
यांच्या स्मरणार्थ एक हितचिंतक  
२७) कै. डॉ. विद्याधर चंद्रकांत नारायण  
विजयकर यांच्या स्मरणार्थ हितचिंतक  
२८) कै. पूर्णचंद्र केशरीनाथ राव व  
कै. सौ. शीला पूर्णचंद्र राव यांच्या स्मरणार्थ  
२९) डॉ. राम गोविंदराव नवलकर  
३०) सौ. शुभांगी राम नवलकर  
३१) सौ. रीटा आणि श्री. मंदार माधवराव नायक

## प्रभुतरुणास देणगी

- \* लता पुष्पसेन राणेंकडून त्यांचे  
पती कै. श्री. पुष्पसेन विनायक राणे  
यांच्या जन्मशताब्दी निमित्ताने  
(४-१२-२०१३) रु. १००१/-  
\* सौ. प्राजक्ता (पूर्वाश्रमीच्या  
कोठारे) आणि श्री. अमित  
राजपूरकर यांजकडून त्यांचा द्वितीय  
पुत्र युवन याच्या प्रथम  
वाढदिवसाप्रतिरुथ रु. १०००/-  
\* विलोभना, मृदुला आणि  
उज्ज्वला आगासकर या  
भगिनींकडून वडील कै. श्री.  
गोविंदराव भगवंतराव आगासकर  
यांच्या पुण्यस्मरणार्थ (पुण्यतिथी दि.  
३१-१२-२०१३) रु. १००१/-  
\* विलोभना, मृदुला आणि  
उज्ज्वला आगासकर या  
भगिनींकडून त्यांच्या आई कै. सौ.  
कामिनी गोविंदराव आगासकर  
यांच्या पुण्यस्मरणार्थ (पुण्यतिथी दि.  
१८-१२-२०१३) रु. १००१/-  
\* सौ. अंजली आणि श्री. राजन  
प्रधानकडून आज्ञा आजोबा  
झाल्याबद्दल रु. ५०१/-  
\* श्री. व सौ. जयपाल जयवंत  
तळपदे यांजकडून त्यांच्या  
विवाहाच्या माणिक महोत्सवानिमित्त  
रु. ५०१/-  
\* सौ. आणि श्री. विनोद ग. प्रधान  
यांजकडून त्यांच्या सूनबाई सौ. ऐश्वर्या  
अ. प्रधान मास्टर ऑफ  
आर्किटेक्चरची परीक्षा विशेष  
गुणवत्तेसह प्रथम वर्गात पास  
झाल्याबद्दल रु. २५०/-  
\* श्री. प्रताप वेलकर यांजकडून  
श्री. ऋषिकेश तेज वेलकर, श्री.  
धनंजय योगेंद्र अजिंक्य, श्री. उत्कर्ष

योगेंद्र अजिंक्य या नातवंडांच्या  
(परीक्षेतील) उज्ज्वल यशाप्रतिरुथ  
रु. २५०/-  
\* श्री. सुभाष वामनराव विजयकर  
यांजकडून आजीव सदस्यत्व  
रु. ३५०/-  
\* श्रीमती वैशाली विलास देसाई  
यांजकडून आजीव सदस्यत्व  
रु. ३५०/-  
कृपया गतांकी श्रीमती सरोजिनी  
रामनाथ नवलकर रु. १५१/- आणि  
सौ. सुरुची अनिल प्रधान रु. १५१/-  
अशी भाऊबीज वाचावी.

## परीक्षेतील सुयश

## मास्टर ऑफ आर्किटेक्चर

सौ. ऐश्वर्या अलोक प्रधान  
विशेष गुणवत्तेसह प्रथम वर्ग  
प्रोफेशनल इंजिनीयरिंग परीक्षा  
(नॅशनल कौन्सिल ऑफ एक्झामिनेटर्स फॉर  
इंजिनीयरिंग अँड सर्वेईंग)  
ऑरिझोना युनिव्हर्सिटी, युएसए  
श्री. ऋषिकेश तेज प्रताप वेलकर  
सौ. पी.ए. (सिडनी)  
श्री. उत्कर्ष योगेंद्र नारायण अजिंक्य

## अभिनंदन

\* श्री. धनंजय योगेंद्र नारायण  
अजिंक्य यांना फायझर ऑस्ट्रेलिया  
या सुप्रसिद्ध औषध कंपनीत प्लॅनिंग  
मॅनेजर म्हणून बढती मिळाली.  
कंपनीतर्फे त्यांना 'रायझिंग स्टार  
ट्रॉफी' सन्मानपूर्वक देण्यात आली.  
अभिनंदन.  
\* सुहासिनी कीर्तिकर यांच्या  
कविता असलेल्या 'काव्यपंचक' या  
पुस्तकाचे दि. २८-१२-१३ रोजी  
प्रकाशन झाले.

## प्रभुतरुणाची डायरी

## बाळा जो जो रे

१४-१०-१३ श्री. सचिन सतीश नायक कन्या किहिम (अलिबाग)  
०४-१२-१३ सौ. पूजा आणि श्री. रोहन राजन प्रधान पुत्र लंडन

## आत्याबाई नाव बोला

आरोही सचिन सतीश नायक

## नांदा सौख्यभरे

०७-१२-१३ श्री. निखील प्रदीप जयसेन जयकर, कु. अनिता संजीव गाडे (आं.ज्ञा.)

## विवाह माणिक महोत्सव

१५-१२-१३ श्री. जयपाल जयवंत तळपदे, कु. मेनका भोलानाथ कोठारे

१६-१२-१३ श्री. सुभाष रमाकांत देसाई, कु. अचला अनंत कीर्तिकर

## मरण

०७-११-१३ श्री. तुषार मदनमोहन नवलकर वय ४९ प्रभादेवी  
२०-११-१३ श्रीमती सुरेखा विठ्ठलसेन तळपदे वय ७६ विलेपार्ले  
२८-११-१३ श्री. दीपक आनंदराव तळपदे वय ६७ मालाड  
३०-११-१३ श्री. जगदीशचंद्र बालाजी जयकर वय ७८ ठाणे  
११-१२-१३ सौ. अपूर्वा अतुल धैर्यवान वय ५४ मालाड  
२८-१२-१३ श्रीमती मोहनतारा स्वरूप तळपदे वय ८४

(पान ३ कॉलम ४ वरून)

चाळता पेपराची सरळ घडीच घातली  
आणि उठल्या तिथून.

राघव उशीराच आला. मग चौघं  
एकदमच जेवली. आणि मग राघवचं ते  
नेहमीचंच 'डब' केलेले मद्रासी सिनेमे  
पाहणं. चॅनेल्सचे नंबरही पाठ आहेत  
त्याला. अचूकपणे रिमोटकंट्रोलच्या  
बटणांवर हात फिरतात त्याचे. अगदी  
निष्णात संगणकतज्ज्ञाने संगणकाच्या  
की-बोर्डवर फिरवावे तसे. मद्रासी  
सिनेमांच्या त्या हाणामान्या, ते भडक  
प्रसंग, ते खलनायकांचं क्रौर्य, ते रक्ताचे  
पाट- कसं कसं पाहवतं याला हे सर्व? या  
सगळ्या भानगडीत बायकोबरोबर दोन  
शब्द बोलायलाही सवड नसते याला.  
असं क्रौर्य पाहून-पाहून माणसाची  
वृत्तीही तशीच होत जाते म्हणतात.

तेवढ्यात बेल वाजली. 'आता  
यावेळी कोण बुवा?' असा विचार  
करतच रेणुकाताईनी दार उघडलं.  
दुभाषीचा नातू कसल्याशा संस्थेचं  
पावतीपुस्तक घेऊन दारात उभा होता.  
'शाळेने 'डोनेशन' साठी दिलंय.'

माझा साहिल शाळेत असताना  
जायचा पावतीपुस्तक घेऊन यांच्याकडे  
तेव्हा ही दुभाषीण म्हणाली होती मला,  
'आपणच द्यायचं सगळं डोनेशन.  
पावत्यांवर आपल्या घरातल्या  
माणसांचीच नावं टाकायची आणि  
आपणच द्यायचे सगळे पैसे. कशाला  
पाठवायचं मुलांना दुसऱ्याच्या दारांवर  
भिकाऱ्यासारखं!'

आठवणीने रेणुकाताईचा चेहरा

काळवंडला. दार बंद करायसाठी  
हातही शिवशिवले. पण केलं मात्र नाही  
त्यांनी यातलं काहीच. लहान मूल ते.  
त्याच्या आजीने केलेल्या उद्धटपणाशी  
त्याचा काय संबंध? आता उद्या  
आपल्याला नातवंड झालं आणि ते  
दुभाषीबाईंकडे पावतीपुस्तक घेऊन गेलं  
आणि परत तिने साहिलला केलं तसंच  
आपल्या नातवंडाला केलं, तर मग पाहू.  
पण अशी कशी विसंगत यांची वागणी?  
साहिलच्या बाबतीत वेगळे नियम आणि  
स्वतःच्या नातवंडाच्याबाबतीत वेगळे  
नियम. अशा बायकांच्या ना झिज्या  
उपटून दिल्या पाहिजेत त्यांच्या हातात.

अरे! इतके भयंकर विचार कसे काय  
आले आपल्या मनात? आपण तर ते  
भयानक मद्रासी सिनेमेपण पाहत नाही.  
आपण तर फक्त सासू-सुनांच्या  
मालिकाच पाहतो. त्यात तर काहीच-  
हो, नाही कसं? त्यातही खलनायक-  
खलनायिकांचा भयंकर दुष्टपणा  
दाखवलेला असतोच की. आपण  
राघवला हसतो भयानक सिनेमे पाहतो,  
तेही भयानकच असतं की.

एरव्ही टी.व्ही. चालू असला,  
दिव्याचा उजेड बंद पापण्यांमध्येही  
झिरपतच राहिला, कानांवर उशी  
ठेवूनही आवाज कानाच्या पडद्यावर  
आदळत राहिले की रेणुकाताईना झोप  
येत नाही. पण आज मात्र दिवा ढणढणत  
असूनही, टी.व्ही. मोठ्या आवाजात  
वचवचत असूनही रेणुकाताईना गाढ  
झोप लागली. विसंगतीच. नाही तर  
काय?

हे मासिक मुद्रक, प्रकाशक श्रीमती सुहासिनी कीर्तिकर यांनी मालक बोर्ड ऑफ कंट्रोल प्रभुतरुण करिता मे. स्नेहेश प्रिंटर्स, ३२०-अ, शाह अँड नाहर  
इंडस्ट्रीयल इस्टेट, अ-१, धनराज मिल कंपाऊंड, सीताराम जाधव मार्ग, लोअर परेल, मुंबई-४०००१३ येथे छापून पारिजात बी-३, युनियन बँक एम्प्लॉईज  
को-ऑप. हौ. सोसायटी, पटेल इस्टेट, जोगेश्वरी (प.), मुंबई-४००१०२ येथे प्रकाशित केले.